

סב באר הגולה

הלכות בציעת הפת

קסו דין הפסקה בין בציעה לנטילה, ובו סעיף אחר:

א *יש אומרים (א) שאין צריך לזהר מלהפסיק בין נטילה ל'המוציא', (ב) כיון שיש אומרים שצריך לזהר. (ג) וטוב (ב) לזהר. (ד) ואם שנה (ה) כדי הלוח (ז) [כ"ב אמה (ו) מקרי הפסק (ח) פ' אלו נאמרין]:

קסז מקום וזמן הבציעה ומי הוא הבוזע, ובו כ' סעיפים:

א (א) *בוצע בפת במקום שנאפה (א) [א] היטב (ב) * (ובפת דין ג' לבצע (ג) בצד הפת, ויחתך מעט מצד העליון והתחתון) (הגהות מיימתי פרק ד' מהלכות ברכות). (ד) ב'יחתך פרוסת הבציעה, *וצריך לחתך

שערי תשובה

[כ] כ"ב אמה. עבה"ט ועין מ"א. ועין בבכורשור בברכות דף מב מ"ש בזה: וישב לקשיט המגיא, ע"ש, ובהשבות חכם זכרי סימן קכח ובש"ח חות יצחק סימן רכז ובשאלת יעקב סימן לו ובכרתי ופלי סימן יט:

[א] היטב. עבה"ט. ועין לקמן סימן קסח: במקום שהיה דבוקה בחבשה, עין שם, ועין

במים אחרונים בעין חפץ לנטילה ברכה אכל בראשונים אין שם כ"א נהיית בעלמא, ט"ז ועין ד"א אהרן:

(ב) היטב. פרוש. במקום הקשה ולא במקום הרך. וכן שאין לו שנים יבצע במקום הרך, הליק"ט חלק ב סימן קפח:

באור הלכה

* ובפת דין. נקט "ידן" משום דבמקרא איתא [למד גרסא] דצריך לברך 'המוציא' מהיכא דמקריה הפת להתבשל. והנה המעורר שהיו בזמן הש"ס דרין הנה להודיע הפת בדפני המנור, וסבירא לה דשם, בין חלק העליון שבבכר ובין התחתון הנדבק בדפני המנור, שניהם מתחילין להאפות בזמן אחד, ועל כן בוצע במקום שירצה: או מהעליון שבבכר או מהתחתון שבבכר, מה שאין כן בפגורים שלנו שפגז הפת על קרקעית המנור, שמתחמם תחלה מחם האש שפגז עליה, ויש אומרים ששם מתחיל הפת להאפות תחלה, ויש אומרים שהצד העליון הוא מתבשל תחלה שהוא לצד האויר, ועל כן מבכר הכ"א ד'יחתך מעט מצד העליון והתחתון [והנינו מצדו של הפת] קדם (גמר) הכרזה כדי לצאת ידי שניהם. ועין בלבושי שרד וכן בבאור הגר"א שמתכוין על זה, דאיתן שמי דעות החולקים איהו מקום מתבשל תחלה שיהיו גם בפגורים שבזמן הש"ס, ונשאר על הכ"א בצריך עיון מאי שגא "ידן" דנקט. ודע עוד, דהרמ"א אף שזכר דכרו בסתם, מכל מקום הוא כמו שהיה כתוב "ויהי מי שאומר", דלצד המספר שפוסק במקום שנאפה היטב, קפדינן העקר רק שירבעע במקום הקשה, מעליונו של הכפר או מתחתונו ולא מאמצעו, והוא פוסק כלשון אחרון שברש"י שגורס בגמרא "מהיכא דקרי בשולה", ודעת הרמ"א, שסובר שהפוסקים דגרסי בגמרא "מהיכא דקרי בשולה", וכו' שכתב הגר"א. והאחרונים העמידו להלכה דברי הרמ"א, דבזה אע"י ודאין ידי כלי עליה: * וצריך לחתך מעט. עין במשנה ברוכה. ולפי זה פשוט דחיקא שלא יהיה שהיה בשכירתה אחר הכרזה, כגון בכר קטן ודק, אין צריך לחתך כלל

באר היטב

(א) לזהר. פתב בזהר בשלח, שיתפיל קדם נטילה על מזונו; ואם שכח להתפיל עד אחר נטילה מותר להפסיק בכך, והעולם נוהגים לומר ממור ה' רעי בין נטילה להמוציא, מ"א: (ג) כ"ב אמה. עמ"א וע"ל סימן ת. ודוקא לכתחלה, אכל בדיעבד לית לן בה, ע"ת, וכ"כ מהרש"ל דדוקא במים אחרונים בעין חפץ לנטילה ברכה אכל בראשונים אין שם כ"א נהיית בעלמא, ט"ז ועין ד"א אהרן:

משנה ברורה

א (א) *שאין צריך לזהר וכו'. דמה דאמרין בש"ס [בברכות נ"א]: תכף לנטילת ידים סעודה, סבירא להו דהנינו שלא תעסק בינתים באיזה עסק או (ב) מעשה עד שסיים דעתו, (ג) או בשיחה הרבה דמביא לידי הפסח הדעת ואפילו אם (ד) היה בדבריו תורה, אבל אם ישב בטל ואינו עושה בינתים שום מעשה, אף ששונה הרבה (ד) או אפילו משיח מעט, אין לחש, כיון שהשליש צריך לקניו ודעתו לאכל מיד, לא מסיים דעתו: (ב) ויש אומרים שצריך לזהר. אפילו בשהיה לחדוד בדלקמה, וכל שכן שלא לרברב בינתים (ה) אפילו שיחה מועטת, (ו) ואפילו בדבריו תורה חשיב הפסק לדידהו וצריך לזהר, לבד מהדברים שהם לצורך סעודה דמותר להפסיק לכלי עלמא: (ג) וטוב לזהר. פתבו הספרים בשם זהר הקדוש, שמצוה לאדם שיתפיל בכל יום על מזונו ויש האכילה. ואם שכח להתפיל עד אחר שנטל ידיו לאכילה, יש מצדדים שיכול לומר תפלה זו אחר הנטילה, ולא חשיב הפסק, דהוי קצת כצורך סעודה ויש שנהגו לכתחלה לומר ממור "ה' רעי" בין נטילה ל'המוציא', ויותר נכון (י) שאימרונו אחר אכילת ברכת 'המוציא', וכן כתב אליה רבה בשם של"ה: (ד) ואם שנה וכו'. הנינו (ח) מעשה שנעבד ידיו: (ו) עד ברכת 'המוציא': (ה) כדי הלוח כ"ב אמה. ששעור זה נקרא הפסק אפילו ביושב במקומו

ונאם הולך מביתו לבית אחר, (ט) יש שמחמירין אפילו בהליכה מרעטת. ומשמע (י) מאחרונים דבשלא לצורך אין להשות כלל בינתים, אלא יברך 'המוציא' מיד אחר הנגוב: (ו) מקרי הפסק. ולא (יא) מקרי תכף; ואם כן, לפי מה שפסק המחבר דטוב לזהר לתפיל נטילה לסעודה, יש לזהר גם מלשהות בינתים שעור בזה. ודע, דעקר דין תכפה המזכר בסימן זה הוא רק מצוה לכתחלה, אבל בדיעבד (יב) אפילו שנה הרבה (יג) או הפסיק בינתים אין צריך לחזור ולטל ידיו, כל שלא הסיח דעתו בינתים משמירת ידיו:

א (א) בוצע בפת במקום וכו'. הנינו, לאחר שנטל ידיו לאכילה ורוצה לברך על הלחם ולאכל, הוא בוצע לכבוד הכרזה במקום שנאפה היטב, (ב) דהנינו במקום הקשה, ולא במקום הרך באמצעיתו: (ב) ובפת דין. עין בבאור הגר"א שפסק על לשון "ידן", דהוא הדין בפגורים שלחן שמדבקין הפת בצד הפגור גס"ן דינא הכי. ועין בבאור הלכה: (ג) בצד הפת. דבמקרא איתא [למד גרסא], שבוצע במקום שמתחיל הפת לקרם ולהתבשל, (ג) ויש מפוסקים שסבירא להו דהוא צד העליון מהפת שהוא נגד אויר המנור, ויש אומרים שצד התחתון מתבשל תחלה, שפגז על קרקעית המנור, לכן צריך לחתך מן הצד, מהעליון והתחתון, ויצא ידי שניהם. יש אומרים, שטוב שיחתך בצד שהוא כנגד צד המתבקע, כי בזה הצד התחיל לאפות ונדחקה העסה עד שנתבקע הצד שפגזו. בפרוסה יכול לבצע במקום שנפרס ואין צריך לבצע במקום השלם, רק שצריך לחתך מצד העליון והתחתון [פמ"ג]. היכא ששורף הכפר במקום אחד או שנדבק בצפר, אין לחתך (ג) במקום ההוא לברכת 'המוציא': (ד) ויחתך וכו', וצריך וכו'. האי "וצריך" הוא פרוש למה שכתב בתחלה "ויחתך", ובאור הענין הוא:

שער הציור

(א) כגון למזג איזה כוס בממין, דצריך דקדוק שלא יחסר ושלל יחיר, וכל ביוצא בזה תוס' פסחים ק"ו: (ב) הגר"א: (ג) פשוט: (ד) אחרונים, ודלא בדעת הפריימגד' שמסתפק דאפילו לדעה ראשונה יש לזהר בזה: (ה) אליה רבה ושי"א כמו שכתב מהגד' אברהם בסימן קעט, ודלא כמו שכתב בסוף סימן קסה: (ו) אליה רבה ושי"א, דלא כרש"ל: (ז) וכן כתב גם המגיד: (ח) מאמר מרדכי: (ט) הגר"א וכן מהגד' יעקב בפרוש דברי מהגד' אברהם: (י) מגד' אברהם ויכו' לענין מים אחרונים בסימן קפא במגד' אברהם סעיף קטן ה בשם מהגד' א"א: (יא) כן הוא בדרכי משה, ועין בשמחת אדם בכלל ה: (יב) אליה רבה ופריימגד' ושי"א: (יג) כן מוכח מפריימגד': (יד) מגד' אברהם: (ט) מגד' אברהם: (ז) עין באליה רבה:

(ה) מעט, יִשְׁאֵם אֶחָד בפרוסה יַעֲלֶה שְׁאֵר הַכֶּבֶד עִמּוֹ, (ו) שָׂאֵם לֹא-כֵן חֲשׁוֹב (ב) כפרוסה, (ו) וְיִצְחִיקָהּ
מִמְחִבֶּרֶת לַפֶּת וְיִתְחַיֵּל לְבָרָךְ, וְאַחֵר שְׂסִים הַכֶּבֶד וּפְרִידָהּ כִּדִּי שֶׁתְּקַלֶּה הַכֶּבֶד בְּעוֹד שֶׁהַפֶּת שְׁלֵם.
(ח) קִטְנָה מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱרָא כְּצִרְעִין, וְלֹא פְרוּסָה (ט) יוֹתֵר מִכְּבִיצָה מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱרָא
כְּצִרְעִיָּה: הִגָּה (י) וּבִשְׁבֶּת לֹא יִתְחַד בְּכֶפֶר עַד אַחֵר הַכֶּבֶד, כִּדִּי שֶׁיְהִי הַכֶּפֶרוֹת שְׁלֵמוֹת (תוּס' וּמִרְדִּי כ' כִּיד מִבְּרִיךְ).
מִמְּלֵ מִקּוֹם אִם שָׁכַח וְחִתָּךְ כְּמוֹ כַּחַל (יֵא) אִינוֹ מִזִּיק (מִרְדִּי). וְנֶאֱרָא, הָא דְלֹא יִבְצַע יוֹתֵר מִכְּבִיצָה הִנֵּנוּ דְּוָקָא כַּחַל
וְאִזְכֹּל לְבָדוֹ, (יב) אֲבָל בִּשְׁבֶּת, (יג) אִזְכֹּל עִם הַכֶּבֶד בְּגִי'אָדָם וְצִרְיָ לְתֵן (יד) מִן הַפְּרוּסָה (טו) לְכָל אֶחָד
מִתֵּן, לְבַצֵּעַ כְּפִי מִה שֶׁצִּרְיָ לוֹ. וְעֵינִן לְקַמֵּן סִימֵן רַעַד: ב' יִבְרָךְ (ד) (טז) יְהוֹמִיצִיא לְחֵם מִן
הָאֶרֶץ. (יז) וְאֵם רַבִּים מִסִּבִּים, (יח) כְּתוּב לְבֵם לְשִׁמְעַ בְּרַכָּה (יט) *וְיַעֲנוּ אָמֵן, (כ) *וְהַמְבָרֵךְ יִכְוֵן לְאִמֵּן
שְׁאִמְרִים (א"ס). (כא) יִתֵּן רוּחַ בֵּין לְחֵם וּבֵין מוֹ: ג' טֵאִין לְבָרָךְ (כב) קִדְם שֶׁיִּתְפַּסֵּם הַלֵּחֶם: ד' (כג) יִתֵּן

ג ר"א ש מנשה א
 פק ג דטביליוס
 ד תוספות וקרא ש
 והמקרי שם
 ה הקמב"ם בפרק ו
 מהלכות ברכות ו טור
 ממשיכות גמרא
 דשבת קח ז ברכות
 לה ח טור
 מהירושלמי שם
 ודקני ט טור וקל"ב
 וירוצק בשם
 הירושלמי פרק קמא
 דחלה

מהלחם הנשאר, וצריך להור בנה בסעודה גדולה, מט"מ מקהר"ל מ"א:
(7) המוציא. עין עט"ז מ"ש בשם תולדות יצחק. וצריך קצת בה"א
דהמוציא, הקרי"ו ז"ל:

(3) **בפרוסה.** ובי"ל ופאלו בפרוסה לא יחתך לגמרי קדם הכרחה, כדי שתהא יותר גדולה, וכן נוהגין, מ"א: (2) **בציץ.** לכתחלה יש לעשות כן, ועקר המצוה לתת מהפרוסה שחתך לכל אחד ואחד ציץ ולא

דמדינא מקרבן ואחר־כך פורס הפכר כדי שתהיה כל התבונה אפת
שלמה, שהוא דרך כבוד לברכה; אף כדי שלא יהיה שהיו רב בין
התבונה לאכילה ונראה בהפסקה, נכתבו הפוסקים דטוב לבתולה
שיחתך מעט בכפר קדם שמתחיל התבונה וישעור חתונה ויהיה
המעט כדלקמה ויכרך, ואחר־כך גומר להפריד הפרוסה מן הפת:
(ה) מעט. ואפלו (ד) בפרוסה לא יחתך לגמרי קדם התבונה, כדי
שהיה נראה יותר גדולה: (ו) שאם לא־כן וכו'. רוצה לומר,
שלא יחתך כל־כך בהפכר עד כדי שער ששם יאחז בפרוסה לא
יעלה הפכר עמו וישבר להצאין, נחשב כפרוס ומבדל מהפכר,
(ה) ואף־על־גב ששם יאחז בהפכר יעלה ממילא הפרוסה עמו, לא
מקרי שלם על־ידי זה: (ז) ויניחנה וכו'. הוא חוזר למה שכתב
מתחלה ו'נחתך פרוסת הבציעה': (ח) קטנה. הינו קטנה מפני
ולבוש. ועין בבארי הגר"א ובאליה רבה: (ט) יותר מפביצה.
הינו אם פרוסה כדי לאכל תכף ממנה גופא, אבל אין בכלל זה מה
שפורטין חתיכה גדולה מהפכר ואחר־כך חותך מן אותה פרוסה
גופא מתחלה לי'סמוציא^(א), דקנה לא מחזי כפרעבנותא, ומכאור
ב'ילס־טוב, מפני שצריך לברך על לחם משנה, חשיבין ששם
בעמק, שששיאחו בפרוסה לא יעלה הפכר עמו, והיו כפרוס
(א); ואף דעל־ידיה יצטרך על־ידי החתיכה לשהות קצת בין
א דבחל מחמירין לעשות על צד היותר טוב: (יא) אינו מדיק.
בפרוסה ושאר הפכר עולה עמו הוי כשלם^(ב): (יב) אכל בשבת
ת שבת הוא נושה להרבות בסעודה^(ג): (יג) או שאוכל וכו'.
יעה לבתולה כשמוציא אחרים ידי חובתן, לתת לחם מהפרוסה
לה בסעודה גדולה אחד מוציא את פלם כבתולין, שחתך
לחם המסבין: (טו) לכל אחד פותה. כדי (י) שלא יהיה נראה
חותמת מעט^(ד). ויש אומרים עוד, דכלא האי טעמא גסין (ד) טוב
מוציא. בה"א קדם הפ"ם; ואם ברך 'מוציא' יצא: (יז) ואם
(יח) יכנונו לבס. משום דכיון דרוצה לצאת בברכת חברו, צריך
מר בעצמו: (יט) וינינו אמן. דעל־ידי הענינה שמאמת הדבר, אז
לקמן בסמן ירג עיף ב, עין שס"ט: (כ) והמקורן יבנו וכו'.
דבר בעצמו, מכל מקום על־ידי שעונים אמן עליה התבונה
העונה. ועין באור הלכה: (כב) יתן רוח. הינו שפירקין מעט
אותיות בשמות הבתולות: ג (כג) קנה שיתפסן. ששני מסבין
קדם לבן, וידיעבר אס בור ואחר־כך נטלו בידו גסין אין צריך
ד לבן. יתן שתי ידי. הינו, דטוב לעשות כן, ואם הוא לבוש

קדם אֶכִּילָה⁽¹⁰⁾, וכן כתב הקרי: * וַיֵּצֵא אֶמֶן. ואף על גב דבכל המבוכות
קשׁוּמֵעַ מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיר לַעֲלוֹת אֶמֶן, נִקְטָה הָכָא מִשּׁוּם דְּבָכָאן שְׂרֹוּעִים לַעֲלוֹת
בַּמְּבֹרָכָה צָרִיר לִכְוֹן לִבָּם לַשְׁמַע הַבְּרָכָה וְכִמְוֵי שֶׁכֵּתֵב בְּעֵצֵיהֶן אֶמֶן
לְכֹסֶת, מִן שְׁאֵר כִּן בְּעֵצֵיהֶן שָׁרִין מִחֵב לַשְׁמַע בְּרִי, שֶׁיֵּצֵאוּ אֶמֶן אֶחָד־פָּ:
* וַיִּתְּבֹרֵךְ יִצְחָק וְכוּ'. וְכִן בְּמִשְׁנֵה בִּירוֹתָא טַעַם הַדְּבָר, הָוָה מְדַרְכֵּי־מִשְׁחָה, וְ
מִמְבָּאָר בָּאוֹר זֶרַע לְהִדְרָא, וְהָוָה אָף דְּהִכְיָאוּ זֶה מִירושָׁלַיִם, בְּשׁוּם פֹּסֵק וְלִבְדֵּי
מִתְאוֹד וְרוּעַ) לֹא נִמְצָא דָּבָר זֶה וְכֹפֶרֶט שֶׁנֶּחֱבֵה בָּאוֹר זֶרַע דְּבָלְאוּ הֵכִי לֹא
יָבֹאוּ יְדֵי חוֹחֵקָן הָוָה נִגְדַּי הִדִּין מִמְבָּאָר לְפָנֵי בִּסְמִין רִיג, וְכִמְוֵי שֶׁכֵּתֵב הַעִיר כִּין
מִתְּמַרְכֵּי מְדַרְכֵּי, עֵין שֵׁם. וְכֹפֶרֶט לֵב הַמְּבֹרֵךְ בְּעֵצֵיהֶן אֶמֶן בְּרָכָה כִּין צָרִיר
לְהֵאָמֵן כָּל וְכָל, וְאַדְרָבָה, הַעֲנוּה אַחֲרֵיהּ אֶמֶן בְּרִי זֶה בּוֹר, מִמְבָּאָר בְּשֵׁם, וְאַף
עַל־גַּב הָרָק אֵינוֹ מִסְכִּין כָּל, עַל־כִּי־פָּנִים לֵהָ לֹא הָאֶמֶן וְנָאף שִׁישְׁמֵיהּ זֶה
לְכַבֵּד בְּמִשְׁנֵה בִּירוֹתָא, מִכָּל מִקּוֹם הָאֵין דִּחָן. וְכֹאמֵת הֶלְחֵם מַחֲזוּת, פֶּרֶק שִׁשָּׁה
שְׁאֵלָה, וְכִן בְּשִׁיר כִּנְסֵת הַדְּבָרֵי, כִּי־מִנְהָא שֶׁהִלָּשָׁה לֵב קִסְוֵי זֶה, וְהִישָׁאוֹר דִּין
זֶה לְטַעַם אַחֵר, וְכִין צִדְקַת אֶמֶן לְכַבֵּד, מִשּׁוּם שְׂאִסְרוֹר לְכַבֵּד עַד שִׁיחֲלָה
הָאֶמֶן מִפִּי הַעֲנוּס, דְּרִלְקֶשֶׁן בְּעֵסֶין טו, אָבֵל מְדַרְכֵּי־מִשְׁחָה מוֹחֵב כְּטַעַמָא
שֶׁתְּבָחֵיהּ בְּמִשְׁנֵה בִּירוֹתָא, וְהָוָה וְכֹסְפִינֵהּ הָוָה אֶמֶן אֶמֶן טְשֻׁעַת סוֹפֵר הָוָה
בִּירוֹשָׁלַיִם, וְצָרִיר לוֹמֵר: הֵב דִּעְקֵם מִמְבָּאָר יְדֵי חוֹחֵקָן, הַפְּנוּתָה, דְּבָעֵינָן דִּיעַת
שְׁמוּעַ מַשְׁמִיעַ, וְכִדְלֶשֶׁן בִּסְמִין וְכוּ': וְכִין לֹא נִגְדַּי לִבְדֵּי אֶמֶן זֶה
לְקֶשֶׁן בְּסוֹף בִּסְמִין וְכוּ' עֵין שֵׁם: * וְיִשְׁכַּבְתָּ, וְהָוָה הִדִּין
תִּשְׁכַּב רַלָּה קֶדֶם הַבְּרָכָה, (ו) או עַל־כִּי־פָּנִים שְׁמָא יִחְתֹּף כִּלְכִּי־
לְגַמְרִי, וְאֵנָן לֶחֶם מִשְׁנֵה בְּעֵינֵן, וְעַל־כִּין טוֹב יוֹתֵר שְׁלָא יִחְתֹּף כִּלְכִּי
הַבְּרָכָה לְאֶכִּילָה, לֹא תִשְׁכַּב הַפֶּסֶק בִּין דְּהָוָה צֶרֶף אֶכִּילָה⁽⁵⁾, (ח) וְ
רוּעַ לוֹמֵר, שְׁלָא תִסְכִּיד עַל־יְדֵיהּ הֶלְחֵם מִשְׁנֵה, (ט) שֶׁל שְׁאוֹר
וְכוּ'. פֹּרוּשׁ, דְּבִשְׁבַת (י) לֹא מִחוּז בְּרַעֲבִנְתוּתָא, דְּמִשּׁוּם כְּתוּב סַע
וְרוּעַ לוֹמֵר, אֶפְלוּ בָּחַל: (י) מִן הַפְּרוּסָה. פֶּרֶק שִׁשָּׁה, עֵינֵין (כ) הָוָה
שֶׁחֲתֹף לִבָּא אַחֵר וְאִתָּה מִדָּה (יד) מִן הֶלְחֵם מִשְׁנֵה, שְׁאִרָא צֶרֶף לְזִהָר
בְּעִינֵיהּ 'הַמְצִיא' בִּלְכֹּף גְּדוּלָּה, וְיִסְפִּיק חֲזָל מִמֶּנָּה 'הַמְצִיא'
בְּעִינֵיהּ. וְכוּ'. וְכִנְכִּי בְּסוֹף הַפֶּסֶק: (יג) וַיִּתְּבֹרֵךְ־מִשְׁחָה אִיתָה: כִּיָּת או
הָוָה לְכַתְחֵלָה שִׁיחֲלָא אֶדָם כִּיָּת בַּעַת בְּרַפְּת 'הַמְצִיא': כ (טז)
וְרַבִּים מִסְבִּים. וְרוּעַ לוֹמֵר: (טו) אִם הַמְסִבִּים רוּצִים לַעֲלוֹת בְּבִרְכַּת
לִתָּן דִּיעָתוֹ לַשְׁמַע, וְאָז הָוָה לֵב כָּל תְּבָה שְׁמוּעַ מִפִּי הַמְּבֹרֵךְ כְּאוֹל
נִחְשָׁב כְּאוֹל הָוָה מְבֹרֵךְ בְּעֵצֵמָּה. וְכִמְלֵ מִקּוֹם דְּרִיעֵיבֵד אֵינוֹ מַעֲבָב,
וְדִעְנֵיתָ אֶמֶן (טו) גִּסְרֵן מִכָּל הַבְּרָכָה הָיָא; וְאַף־עַל־גַּב דְּהָוָה
שֶׁחֲבָה יוֹתֵר, וְיִלְחֹף נִכּוֹן לְכַתְחֵלָה לִכְוֵן לַעֲלוֹת בְּעִנְתָּ אֶמֶן שְׁעוֹן
בְּרִי שְׁלָא יִבְלַע תַּחַת לְשׁוֹנוֹ אַחַת מִהֶמְמִיין, (יז) וְכִן בִּין שְׁאָר שְׁעוֹן
עַל הַפְּנוּת אֶת סִמְקוֹ לַעֲצִיבְתָּהּ, כְּשֶׁמִּתְבָּרֵךְ בְּרִי לְעִשְׂוֹתָהּ⁽¹¹⁾ וְלֹא
לְחַזֵּר וְלִבְרֹךְ⁽¹⁴⁾, וְכִדְלֶשֶׁן בִּסְמִין וְכוּ' עֵין שֵׁם וּבְמִשְׁנֵה בִּירוֹתָא

(7) מגן־אברהם ושי״א: (ה) ה״א״ש: (ו) הגר״ו: (ז) מגן־אברהם ושי״א: (ח) ט״ו: (ט) מגן־אברהם: (י) גמרא: (יא) ארונים: (יב) דברי־חמדות ויזה חסר לקשת הפגן־אברהם: (יג) וטעם הדרכי־משה, משום דהביא בבית־יוסף בשם הרוקח שמה דעול לשעור בציעה, עין שם: (יד) מגן־אברהם, אף עצם חיוב ברכת ה״מאצ״א הוא אפילו על פחות מבית, כמבאר בשלחן־ערוך סימן קסח סעיף ט: (טו) דרכי־משה: (טז) דרכי־משה והגר״א: (יז) הגר״ו ופשוט: ברכת ה״מאצ״א הוא אפילו על פחות מבית, כמבאר בשלחן־ערוך סימן קסח סעיף ט: (טז) דרכי־משה: (יז) הגר״ו ופשוט:

הלכות בציעת הפת סימן קסו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

ואחר כך חותך מן אותה פרוסה גופא חתיכה ל'המוציא⁽³⁾.

(3) ולגבי אחיזת הפת בשעת האכילה עצמה, כתב לקמן (סי' קע ס"ק יט) שאין כדאי לאחוז בידו פת בשיעור כביצה, אף על פי שאינו אוכל הכל בבת אחת. וכתב בשעה"צ שם (ס"ק יט), שמדברי השו"ע כאן מוכח שדוקא יותר מכביצה אסור לאחוז, אבל כביצה מותר.

[משנ"ב ס"ק י]

ועל כן טוב יותר שלא יחתך כלל⁽⁴⁾.

(4) ומי"מ כתב לקמן (סי' רעד ס"ק ה) שהמקדקים רגילים לרשום בשבת עם הסכין על החלות קודם הברכה.

[משנ"ב שם]

לא תשיבא הפסק פיון שהוא צריך אכילה⁽⁵⁾.

(5) וכן מזה שממתינים המסובין בשבת משך זמן עד שמקבלים פרוסה מהבוצע, כתב הגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות כט) שאין זה נחשב כדעבד, מפני שהפסק לצורך האכילה אינו נחשב כהפסק כלל.

[משנ"ב ס"ק יא]

שפ"ל שאחזו בפרוסה ושפ"ר הפקר עולה עמו הוי כשפ"ס⁽⁶⁾.

(6) ואם אין לו לחם שלם אלא רק שני חצאים, כתב השו"ע לקמן (סי' קסח ס"ב) שיחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא נראה, ודינו כדין שלם.

[משנ"ב ס"ק יב]

דבשבת לא מקחי כרעבתנותא, דמשום חבוב סעודת שבת הוא עושה להרבות בסעודה⁽⁷⁾.

(7) וביאר לקמן (סי' רעד ס"ק ו), שבאופן זה אינו נראה כרעבתן, שכן שאינו עושה כן בחול בודאי כוונתו לאכול הרבה משום שחביבה עליו המצה.

[משנ"ב ס"ק טו]

כדי שלא יהיה נראה כצור עין⁽⁸⁾.

(8) ולענין ההקפדה בליל הסדר על כך שיגיע לכל אחד מהמסובים כוית מצה משתי המצות של ברכת המוציא, ראה מה שכתבנו לקמן סי' תעה ס"ק ו.

[משנ"ב שם]

ובדרכי-משה איתא: פזית או פחות מעט⁽⁹⁾.

(9) ולכתחילה, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' טז אותיות א ו-ד) שצריך ליתן לכל אחד מהמסובים לפחות כוית, כהרעת הרמ"א כאן [שלא כספיקו בדרכי משה] וכמשמעות המשני"ב כאן.

[ביה"ל ד"ה וצריך]

בכפר קטן ודק, אין צריך לחתך כלל קדם אכילה⁽¹⁰⁾.

(10) וכן לענין הצד שממנו מתחיל לבצוע, כתב הערוך השלחן (סי' א) שאין נפקא מינה בפת כזו, כי כל המקומות שווים בה.

[משנ"ב ס"ק יט]

שמצאת הדיקור, אז נחשב כאלו הוא מקורף בעצמו, ומקל מקום כדיעבד אינו מצב, כדלקמן בסימן ריג סעיף ב, עין שם⁽¹¹⁾.

(11) שם מבואר שאם השומעים מכוונים לשמוע את הברכה ולצאת בה ידי חובה, הרי הם יוצאים אפילו אינם עונים אמן, וכמו שכתב שם (סי' יז) בטעם הדבר, שהרי קיימא לן 'שומע כעונה', והוא כמבאר בעצמו. [אמנם לענין ברכת הגומל, כתב לקמן (סי' ריט ס"ק יא) שמי שחבירו מברך עליו "בא"י אמ"ה אשר גמולך כל טוב", אינו יוצא בלא לענות אמן. ובטעם הדבר כתב בביה"ל שם (סי' ד"ה וענה אמן) בשם הרעק"א (על השו"ע שם), שכן שאין השומע יכול לומר "אשר גמולך", אינו יכול לצאת בנוסח זה אף מדין שומע כעונה, ולפיכך צריך לענות אמן, שמשמעותו היא שעונה על תוכן הברכה ועונה, ולא על נוסח הברכה. וכן המוציא את חבירו מדין 'ערבות', דהיינו שמבאר לחבירו אף על פי שכבר יצא בעצמו ידי חובתו, כתב בשם הרא"ש שעניית אמן מעכבת בזה. וראה מה שכתבנו לקמן סי' ריג ס"ק יז].

וכתב שם, שכל זה הוא לענין דיעבד, אבל לכתחילה, מלבד המצה לענות אמן על כל ברכה ששומע מישראל, יש עוד יותר חיוב לכתחילה לענות אמן על ברכה שמתכוון לצאת בה, כדי להורות בפועל שמסכים לברכת המבאר.

[משנ"ב ס"ק כב]

שאין מקריבין על המצות אלא סמוך לעשייתן⁽¹²⁾.

(12) ובטעם הדבר שכאשר אין החפץ בידו אין זה נחשב "עובר לעשייתו", כתב לעיל (סי' ח ס"ק ב וסי' כה ס"ק כה), שהרי זה כ'עובר דעובר', וצריך לקרב את הברכה לעשיית המצה בכל מה שאפשר.

[משנ"ב שם]

כשהמצנה קידו לעשייתה⁽¹³⁾.

(13) אמנם, לענין שאר דבר שמבאר עליו כדי לאוכלו או להריח בו, שכתב השו"ע לקמן (סי' רז ס"ד) שצריך לאחוזו בימינו כשהוא מברך, כתב המשנ"ב שם (סי' יז) הטעם, כדי שיכוון ליבו על מה שמבאר.

[משנ"ב שם]

ובדעבד אם ברוך ואחר כך נטלו קידו גם כן אין צריך לחזור ולברך⁽¹⁴⁾.

(14) היינו, אם המאכל מונח לפניו, אבל אם אינו מונח לפניו, יבואר דינו בשו"ע לקמן (סי' רז ס"ה).

הלכות בציעת הפת סימן קסו

באר הגולה סג

כ ברכות
ל רמב"ם פסק
פסולות ברכות
מ ברכות שם

שתי ידיו על (ה) הפת בשעת ברכה, שיש בהן עשר אצבעות, כנגד עשר מצות (כד) התלויות (ו) בפת; ולכן יש עשר תבות בברכה 'המוציא', ועשר תבות בפסוק 'מציאת חציר לבהמה', ועשר תבות בפסוק 'עני כל אליך ושבירי', ועשר תבות בפסוק 'ארץ חטה ושערה', ועשר תבות בפסוק 'ויתן לך': ה' (כה) כלא יבצע עד שביאיו (כו) לפניו (כז) מלח או לפתן (פרש רש"י, כל דבר הנאכל עם הפת) ללפת בו פרוסת הבציעה. ואם היא נקנה או שהיא מתבטלת בתכלין או במלח בעין שלנו, לאו שנתפנה לאכל (כח) פת חרבה, (כט) אינו צריך להמתין: הגה ומכל מקום מצוה להביא על כל שלחן מלח קדם שיבצע, כי השלחן (ל) דומה (ו) למזבח (לא) והאכילה כקרבן, ונאמר 'על כל קרבנך תקריב מלח' (ב"י בשם שבליהלפט), (לב) והוא מגן מן הפרעניות (תוס' והגהות אשרי פרק כ"ד מברכין). (לג) ועין לקמן (ד) סוף סימן קע: ו' (לד) יאכל מיד, (לה) *ולא ישים בין ברכה (ט) לאכילה. (לו) ואם שח, צריך לחזור ולברך, אלא אם כן היתה השיחה

באר היטב

(ה) הפת. ואם יש לו בית יד צריך להסידו, הגמ"נ. כשיאמר השם יגביה הפת, ובשבת שפיהם, מהרי"ל מ"א: (ו) בפת. נאלו הן: לא תחלש בשור ובחמור, כלאים, לקט שכחה ופאה, בכורים, תרומה, מעשר ומעשר שני ונחלה: (ז) למזבח. לכן אסור להרג כנה על השלחן. ס"ח מ"א: (ח) ס"ס ק"ע. אע"ג דאין אנו נוהגין באכילת מלח משום דיש בפת מלח, מ"מ מצוה להניחו על השלחן, וכ"כ האר"י ז"ל דעל דרך הנסתר צריך מלח אפילו על פת נקי, וכ"כ בית יעקב סימן קסח. וכתבו המקבילים דקטל פרוסת המוציא במלח ג"פ: (ט) לאכילה. וצריך לאכל שעור פרוסת קדם שיברך, ואם הכניס המוציא לתוך פיו

באר הגולה

בירושלמי. וברוך השם שמצאנו אחר כך בפרוש ספר חרדים שהוא גורס כן בירושלמי, עין שם, וצריך עיון: * ולא ישימה. עד שיקלע על כל פנים משם, כמו שפסקו במשנה בירכה. ויש לומר בזה הרבה, דדעת המקור אברהם ואלה רבה דמה שלועס לא מקרי ענין אכילה, ואם כן כשיש חצי הפסוק בין הברכה לאכילה, אין בזה אכילה ובה שהביא בשם ברכת אברהם שגם הוא סובר כהמקור אברהם: אף הרבה אחרונים כתבו, דאף שלתחלה בנדאי צריך לומר בנה, מכל מקום בדיעבד כשיעבר וישח בשעה שהוא לועס בפיו אין צריך לחזור ולברך, דהלעיסה גם כן אסתלקא דאכילה היא נהגיה והנה ראית המקור אברהם הוא מסימן רי דהלועס ופולט אין צריך ברכה, ובאמת לפי מה דפסקו האחרונים שם, דשם משום שנתנו רק לטעימה בעלמא, אם כן אין שום ראייה לענינו דכנתנו בלעיסה הנה רק לשם אכילה, וכן נחה באמת בזה הבגד

משנה ברורה

בבית ירמיה, נכון שסירס בשעת הברכה⁽¹⁶⁾. כתבו האחרונים: כשיאמר השם יגביה הפת, ובשבת שפיהם על שמים יגביה שפיהם: (כד) התלויות בפת. כי עשר מצות אדם עושה עד שלא יאכל פרוסת פת וירושלמי ספ"ק דחלה: בשעת החרושה "לא תחלש בשור ובחמור וחדו", בשעת החרושה "שדף לא תזרע כלאים", בשעת דישא "לא תחסם שור בדישו", לקט שכחה ופאה, תרומה ומעשר ראשון ושני ונחלה: ה' (כה) לא יבצע וכו'. וממילא צריך לומר מלהתחיל לברך הברכה, ואם ברוך (יח) צריך להמתין קצת מלאכל עד שביאיו המלח: (כו) לפניו. ואם רבים המסבים, (יט) צריך להמתין מלברך עד שביאיו לפני כל

אחד ואחר⁽¹⁶⁾, לפי שהוא מוציא אותם בברכתו, וצריכין לטעם מיד אחר הברכה: (כז) מלח או לפתן. כדי שתהא נאכלת בטעם (כ) משום כבוד הברכה: ועוד, כדי שלא יצטרף אחר כך להפסיק בין ברכה לאכילה לבקש מלח ותכלין, דאסור לכתחלה; ואפילו אם יתאחר קצת עד שביאיו, גם כן (כז) נכון להמתין מלברך. ומה שכתב "נקיה", כגון (כג) פת חטים וכהיא גזא⁽¹⁷⁾: (כח) פת חרבה וכו'. דאין בזה משום כבוד הברכה, (כז) הואיל דאין דעתו לאכל כלל בסעודה זו מלח ותכלין; וגם לטעם השני משום הפסק, גם כן לא שדף בנה, דהא אין דעתו כלל לבקש אחר כך מלח ותכלין: (כט) אינו צריך להמתין. ומכל מקום אם רוצה להמתין קדם הברכה עד שביאיו לפניו מלח ותכלין, הרישית בידו, ואין לחש להפסק בין נטילה ל'המוציא', כיון שהוא צריך סעודה [מ"א וש"א]: (ל) דומה למזבח. כמו שאמרו חז"ל [ברכות נ"ה]: בזמן שפית המקדש קנה המזבח מכפר על האדם, עכשו שלחנו של אדם [שנותן (ס) מלחמו לז'ל] מכפר עליו, דהיינו (כו) וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה': (לא) והאכילה. שאדם אוכל לחם בחותו, ועל ידי זה יהיה בריא וחוץ לעבודת השם: (לב) והוא מגן. דאיתא במדרש: כשישאל יושבין וממתניין זה את זה עד שישלו ידיהם והם בלא מצות, השטן מקטרג עליהם, וברית מלח מגן עליהם: (לג) ועין סוף סימן קע. פרוש: אף על גב דמבאר שם, דלדידן דפת שלנו הוא במלח, אין אנו נוהגין באכילת מלח אחר הסעודה, מכל מקום מצוה להניחו על השלחן⁽²⁰⁾. (מ) וכתבו המקבילים לטבול פרוסת 'המוציא' במלח שלש פעמים: ו' (לד) יאכל מיד. דלכתחלה אסור להפסיק⁽²¹⁾ בשתיקה יותר מכדי דבור⁽²²⁾, כדלקמן בסימן רו סעיף ג, עין שם: (לה) ולא ישימה. עד שיכלה ללעס קצת מהפרוסה (כח) ויבלענה, כיון דפסק השלחן צריך לקמן בסוף סימן רי דבטוועם לבד אם לא בלע אין צריך ברכה, אם כן עקר הברכה על הבלעיה וכן (כט) אם רבים המסבים, וכל אחד יש לו כפר ומקור לעצמו, לא יענה אמן על ברכתו של חברו קדם שיטעם הוא על ברכתו⁽²⁴⁾. ומכל מקום אם עבר וישח בעודו לועס, קדם שבלע הפרוסה, בדרים שאינו מצריך סעודה, (ל) צריך עיון אם צריך לחזור ולברך ויבחי אדם כלל מט בעד, דאפילו לא בלע רק הטעם שמצץ בפיו מן הלעיסה, אין צריך לחזור ולברך. אמנם (לא) אין צריך שיאכל דוקא שעור פרוסת קדם שיברך, דאפילו אם אכל רק פחות מפרוסת אחר הברכה, חשיבא אכילה לענין זה דמותר לדבר אחר כך אם הוא צריך לך; וישלם במקום הדחק (לג) טוב שיאכל מתחלה שעור פרוסת⁽²⁵⁾: (לו) ואם שח. אפילו

שער הציון

(יח) פרי מגדים: (יט) גמרא. ועין פרוש במ"ג והערה והרא"ה דמקריש דהגמרא קאי על ברכה: (כ) הגר"ז: (כא) הגר"א, וכן איתא גם כן בבב"א, עין שם: (כב) כן משמע בגמרא: (כג) דרכי משה בשם אור ורע, ומסיים שם שאפילו אם הוא אינו יכול לאכלו בלא לפתן בטלה דעתו: (כד) קס"ה משנה: (כה) שם, וגם על ידי אדמית דבירחוקה עליו, כדאיתא באבות פרק ג, ולפחות יאמר איהו מומר אחר ברכת 'המוציא'⁽¹⁸⁾: (כו) ולכן אסור להרג כנה על השלחן⁽¹⁹⁾ [אחרונים]: (כז) מלח אברהם: (כח) וכן גם כן צריך לומר שלא לילך ממקום למקום עד שיקלע הפרוסה, כי ההליכה חשיבא חשכא הפסק, אלא אם כן הוא לצורך אכילה שאי אפשר בענין אחר, כגון שאינו יכול לברך במקום אכילתו מחמת נקיות, דאז הרי כדעבד⁽²⁶⁾ [הגר"ז]: (כט) בפר"י סוף: (ל) אף דבאלה נכה מצדד לחזור ומברך, מקור אברהם משמע דלא פשיטא לה, וכן מפר"י מגדים ומהגר"ז. וכן בבגד"שע ומגן גבורים משמע דסבירא להו דכדיעבד אין צריך לחזור ולברך, כיון דמתפנה בלעיסה לשם אכילה, הלעיסה אסתלקא דאכילה היא, ועל כל פנים לכתחלה בנדאי יש לומר בנה מאד: (לא) אליה רבה ופרי מגדים: (לב) עין במתני' השקל:

